

Justisdepartementet
V/ justisminister Knut Storberget
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Avd.
Generalsekretærens kontor

Dato
5. mai 2008

Forslag til regulering av driften til private kontraktører i væpnet konflikt

De senere årene har vi sett en kraftig økning i bruken av private kontraktører i væpnet konflikt. Bruken av private kontraktører i væpnet konflikt er ikke noe nytt. Staters militære styrker har til alle tider vært avhengig av å benytte sivile, også i form av private kontraktører. Det nye med denne bruken er imidlertid at kontraktører brukes mer direkte i de militære operasjonene.

Det har vært hevdet at private kontraktører i væpnet konflikt opererer i en folkerettslig gråsoner. Det er ikke riktig. Krigens folkerett gjelder for alle personer som befinner seg i en væpnet konflikt, også private kontraktører. Det er derfor gledelig at justisministeren og Justiskomiteen i Stortinget har understreket at de nye straffebestemmelsene om krigsforbrytelser også rammer private kontraktører og deres ansatte som begår krigsforbrytelser. Disse straffebestemmelsene sikrer likevel ikke at private kontraktører har kunnskap om krigens regler og internasjonale menneskerettigheter. Det finnes også få begrensninger i Norge med hensyn til hvilke oppgaver private kontraktører kan utføre i væpnet konflikt.

Norges Røde Kors mener verken det er hensiktsmessig eller ønskelig å forby bruken av private kontraktører i væpnet konflikt. Statene, herunder Norge, bør imidlertid både regulere hvilke oppgaver slike private kontraktører kan utføre i væpnet konflikt og stille krav til kunnskap om krigens regler og internasjonale menneskerettigheter for disse selskapene og deres ansatte. Med private kontraktører mener Norges Røde Kors enten juridiske eller fysiske personer som, på bakgrunn av kontrakt, utfører tjenester for en av partene i en væpnet konflikt.

Norges Røde Kors anbefaler derfor at Forsvarsdepartementet, Justisdepartementet og Utenriksdepartementet iverksetter følgende tiltak:

1. Begrense oppgavene som kan utføres av private kontraktører i væpnet konflikt

Ifølge Genèvekonvensjonene av 1949 og deres tilleggsprotokoller av 1977 har ikke private kontraktører krav på immunitet når de utfører krigshandlinger, det vil blant annet si å angripe stridende og militære mål hos motparten. Statene har likevel ingen plikt til å straffeforfølge private kontraktører for å ha utført krigshandlinger. Verken Genèvekonvensjonene av 1949 eller deres tilleggsprotokoller av 1977 setter således noe forbud mot at private kontraktører deltar direkte i fiendtlighetene.

Norges Røde Kors

Post: P.B. 1 Grønland, 0133 OSLO
Besøk: Hausmannsgt. 7
Fakturering: Norges Røde Kors,
Postboks 2967, 7438 Trondheim

Tlf: 22054000
Faks: 22054040
Web: <http://www.redcross.no>
E-post: servicetorget@redcross.no

Bank: 8200 01 76318
Post: 0809 50 90444

Org.nr: NO 864 139 442

Norges Røde Kors er en del av
Den Internasjonale Røde Kors-
og Røde Halvmånebevegelsen

FNs konvensjon mot rekruttering, bruk, finansiering og trening av leiesoldater av 4. desember 1989 (leiesoldatkonvensjonen) pålegger imidlertid statene å gjøre det straffbart å opptre som, rekruttere, bruke, trene og finansiere leiesoldater. Med leiesoldater menes personer som ikke er statsborger i et av landene som er part i konflikten, som deltar direkte i fiendtlighetene og som gjør dette ut fra egen vinnings hensikt. Konvensjonen trådte i kraft 20. oktober 2001 og har i dag 30 statsparter. Konvensjonen har vært kritisert på grunn av definisjonen av leiesoldater. Både kravet om at leiesoldater ikke skal være statsborgere i et av landene som er part i konflikten og vilkåret om at handlingene skal skje ut fra egen vinnings hensikt gjør at konvensjonen har begrenset betydning i dag.

Selv om Norges Røde Kors deler mye av kritikken mot leiesoldatkonvensjonen, mener vi likevel denne konvensjonen er bedre enn at det ikke finnes noe internasjonalt regelverk som begrenser bruken av leiesoldater. Norges Røde Kors mener derfor at Norge må ratifisere denne konvensjonen. En slik ratifisering vil også sikre en universell anvendelse av en eventuell norsk straffebestemmelse om leiesoldater. Selv om det i dag sannsynligvis ikke er tilstrekkelig konsensus blant statene om en ny folkerettslig definisjon av leiesoldater, bør Norge likevel arbeide med sikte på å få til dette i fremtiden.

Norge har i dag ikke noe absolutt forbud i straffeloven mot å utføre oppgaver som leiesoldater i væpnet konflikt. Dette er uheldig. Krigshandlinger i væpnet konflikt bør kun utføres av partenes væpnede stryker. Norge bør derfor vedta en egen straffebestemmelse om leiesoldater. En slik straffebestemmelse bør legges til grunn en videre definisjon av leiesoldat enn det man finner i leiesoldatkonvensjonen. Blant annet bør det ikke være noe krav om at leiesoldater ikke må være statsborger i et av landene som er part i konflikten. Krav om vinnings hensikt må også fjernes. Et slikt forbud i den norske straffeloven vil begrense hvilke oppgaver private kontraktører kan utføre i væpnet konflikt.

2. Krav om kunnskap i krigens regler og internasjonale menneskerettigheter for private kontraktører

Det er som nevnt verken hensiktsmessig eller ønskelig å forby alle aktivitetene til private kontraktører i væpnet konflikt. Det bør likevel stilles krav til kunnskap om krigens regler og internasjonale menneskerettigheter samt krav om plettfri vandel for alle som arbeider i væpnet konflikt. Dette kan gjøres på tre måter:

- a. Krav om tillatelse fra norske myndigheter for alle selskaper som har sitt forretningskontor i Norge og som opererer i væpnet konflikt, eller for utenlandske selskaper som opererer i væpnet konflikt i Norge. Dette kan f.eks. gjøres ved at virkeområdet til dagens lov om vaktvirksomhet av 2001 (vaktvirksomhetsloven) utvides til å dekke alle private kontraktører som arbeider i væpnet konflikt. Vaktvirksomhetsloven gjelder i dag kun for vaktvirksomheter som har forretningssted i Norge og som utfører sine oppgaver her i landet. Kravet til utdanning som følger av denne loven må i så fall også dekke internasjonale menneskerettigheter og krigens regler. Krav til opplæring er imidlertid ikke nok. Det bør også stilles krav om bestått kunnskapsprøve i disse emnene. Vaktvirksomhetsloven stiller i dag krav til vandel for selskaper og dens ansatte.
- b. Eksport restriksjoner på tjenester fra private kontraktører til væpnet konflikt. Ifølge lov om kontroll av eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v av 1987 kan norske myndigheter bestemme at norske tjenester til væpnet konflikt kreves særskilt tillatelse. Norske myndigheter kan dermed stille krav til både kunnskap om krigens regler og internasjonale menneskerettigheter samt plettfri vandel før private kontraktører får eksportere sine tjenester til utlandet.
- c. Krav om kunnskap om krigens regler og internasjonale menneskerettigheter samt plettfri vandel i kontrakter som inngås med private kontraktører. Når det inngås avtaler mellom norske myndigheter og utenlandske private kontraktører om leveranse av tjenester i væpnet konflikt, bør det stilles krav om kunnskap om krigens regler og internasjonale menneskerettigheter. Det bør også stilles krav om plettfri vandel for disse selskapene og deres ansatte.

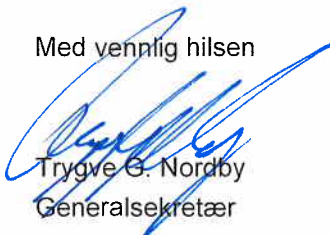
3. Krav om at norske våpen ikke selges til private kontraktører som bruker dem i strid med internasjonal humanitær rett eller internasjonale menneskerettigheter

I henhold til lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. av 1987, kan norske myndigheter også kreve særskilt tillatelse for eksport av våpen til utlandet. Det har ikke vært

vanlig at norske myndigheter krever garantier for at norske våpen ikke videreselges til stater eller privatpersoner uten samtykke. Dermed har man heller ikke mulighet til å kontrollere om våpnene havner i hendene på aktører som bruker disse i strid med internasjonal humanitær rett eller internasjonale menneskerettigheter. Det finnes således ingen garantier for at ikke norske våpen havner hos private kontraktører. Norske myndigheter bør derfor innføre et system hvor man krever garantier fra de land som vi selger våpen til om at de ikke vil videreselge disse våpnene til land, fysiske eller juridiske personer hvor det ikke er usannsynlig at de vil bruke dem i strid med internasjonale menneskerettigheter eller internasjonal humanitær rett.

Norges Røde Kors understreker at flere av tiltakene som er foreslått i dette brevet bygger på det arbeidet som gjøres av sveitsiske myndigheter og ICRC for å øke respekten for krigens regler hos private kontraktører i væpnet konflikt. Dette arbeidet vil sannsynligvis avsluttes høsten 2008. På grunn av at Justisdepartementet har startet et arbeid for å vurdere innholdet i lov om vaktvirksomhet og fordi arbeidet med den nye straffeloven skal avsluttes innen utgangen av 2008, mener Norges Røde Kors det er fornuftig å oversende forslagene til reguleringen av driften til private kontraktører allerede nå. Norges Røde Kors står selvfølgelig til disposisjon hvis det er ønskelig med en nærmere diskusjon om innholdet i de tiltak som er foreslått i dette brevet.

Med vennlig hilsen

Trygve G. Nordby
Generalsekretær

for Bernt G. Apeland
Kommunikasjonssjef

Likelydende brev er sendt til: Forsvarsdepartementet og Utenriksdepartementet